

УДК 330.3

Лободзинська Н.С.
Національний технічний
університет України «КПІ»
Лободзинська О.Ю.
Національний авіаційний
університет

ОЦІНЮВАННЯ ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗВ'ЯЗКУ (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ»)

*Досліджено внутрішні та зовнішні джерела
фінансування підприємств зв'язку.*

Постановка проблеми. У діяльності підприємств важливу роль відіграє можливість здійснювати господарську діяльність, спрямовану безпосередньо на їх розвиток та отримання прибутків. Це стає неможливим, якщо підприємство не має необхідного обсягу фінансування. Тому виникає проблема дослідження та оцінювання структури і джерел фінансування.

Фінансові ресурси є важливим базисом, без якого неможливе функціонування й подальший розвиток підприємства, від їх повноти та структури безпосередньо залежить діяльність в умовах ринкової економіки підприємств будь-якої форми власності, організаційно-правового статусу і галузевої спрямованості [1, с.50]. За цих обставин важливого значення для здійснення господарської діяльності набуває оцінювання та формування у достатньому обсязі фінансових ресурсів підприємства.

Питання визначення джерел фінансування підприємств та їх класифікації вивчали такі вітчизняні вчені-економісти: І.О. Бланк, Л.Д. Буряк, А.А. Марченко, А.М. Поддєрьогін, Н.Я.Спасів, О.О. Терещенко.

Метою статті є оцінювання внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування підприємства (на прикладі ПАТ «Укртелеком»).

Мета зумовила постановку та вирішення наступних завдань: визначити та охарактеризувати структуру джерел фінансування підприємства зв'язку, зважаючи на стадію життєвого циклу підприємства; оцінити основні напрями фінансування підприємства зв'язку та визначити їх пріоритетність у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наявність достатніх фінансових ресурсів є необхідною умовою успішного функціонування будь-якої підприємницької структури незалежно від сфери діяльності, галузевої спрямованості й організаційно-правового статусу. Водночас джерела їх формування та порядок залучення на підприємствах державної та недержавної форми власності відмінні. Необхідно зазначити, що перехід

України до ринкових відносин і пов'язані з цим трансформаційні процеси в економіці зумовили формування нових видів фінансування підприємств, які мають як короткостроковий так і довгостроковий характер залучення [2, с.195].

Основні форми фінансування (рис.1) здебільшого класифікують за такими критеріями: джерела фінансування, цілі фінансування, правовий статус капіталодавців щодо підприємства.

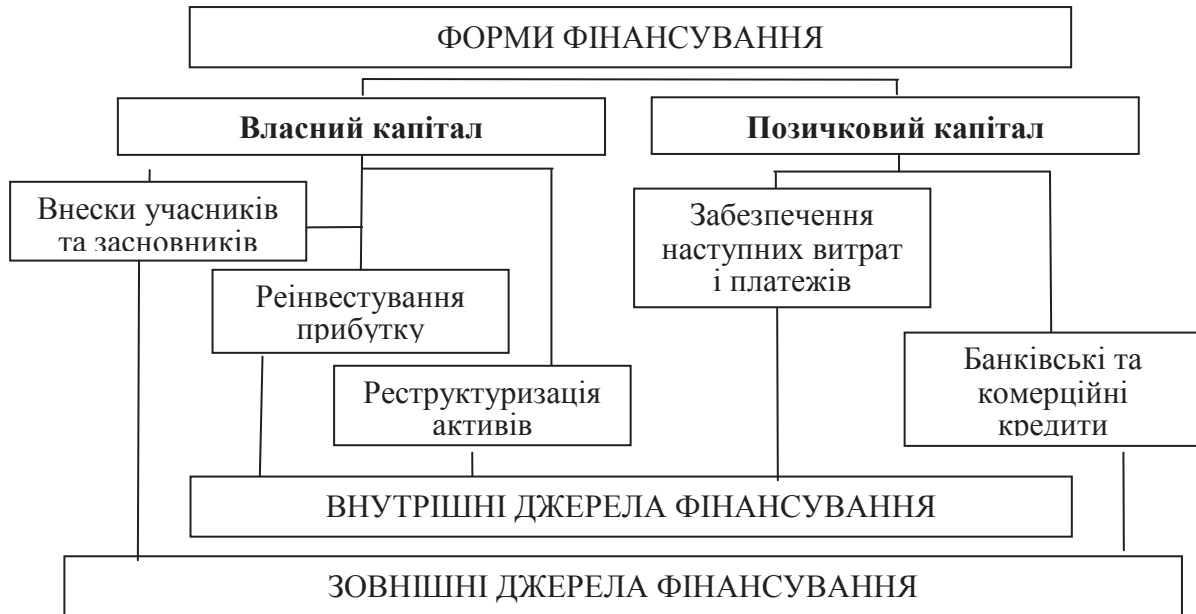

Рис.1. Форми фінансування [3, с.27]

Структурно-логічні взаємозв'язки між окремими формами фінансування наведені на рис. 2 у формі матриці.

Джерела фінансування \ Статус інвестора	Позичковий капітал	Власний капітал	Реструктуризація активів
Зовнішні	Банківські, комерційні кредити	Часткове фінансування (внески учасників та засновників)	Дезінвестиції
Внутрішні	Забезпечення наступних витрат і платежів	Нерозподілений прибуток	Амортизаційні відрахування

Рис.2. Матриця форм фінансування підприємств [3, с.25]

Найбільш загальне групування джерел фінансування підприємств подано на рис. 3. Визначальними при виборі джерела фінансування є цілі фінансування суб'єкта господарської діяльності, зокрема фінансування при створенні підприємства, на розширення діяльності, рефінансування чи санаційне фінансування.

Проблема джерел фінансування полягає також у тому, що залежно від етапу розвитку суб'єкта підприємництва (створення суб'єкта господарювання, розширення його діяльності, стабільний розвиток економічного суб'єкта, угасання діяльності тощо), можливо використовувати ті чи інші джерела.

Наприклад, при створенні нового підприємства практично відсутня можливість використання внутрішніх джерел фінансування. Отже, для новоствореного підприємства основними джерелами фінансових ресурсів будуть або власні зовнішні, або (чи) позикові кошти, що залежать від економічних та політичних умов, при яких створюється і починає функціонувати суб'єкт підприємництва.

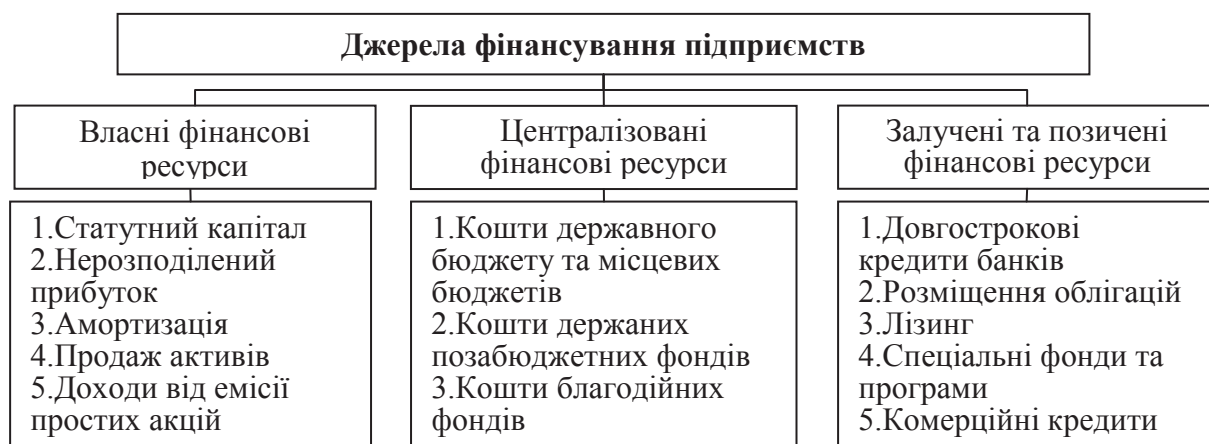

Рис.3. Джерела фінансування підприємств [5, с.170]

Для суб'єктів господарювання, що знаходяться на етапі значного розширення діяльності та стабільного розвитку, можливо використовувати всі доступні джерела формування фінансових ресурсів. Проте, за умов значного розширення діяльності, перевагу мають зовнішні джерела, а на етапі стабільного розвитку – внутрішні джерела фінансування.

На етапі угасання діяльності чи за умов суттєвих фінансових труднощів, коли бракує власних внутрішніх коштів, а позикові ресурси обмежені через великі ризики, суб'єкт підприємництва, перш за все, повинен орієнтуватися на кошти або нових інвесторів, тобто емісію акцій чи пайових внесків, або кошти внутрішньо корпоративного розподілу, або кошти державного і (чи) місцевого бюджетів, коли держава чи місцева влада зацікавлені у збереженні підприємства через його соціально-економічну чи техніко-економічну значимість, чи еколого-економічну небезпеку припинення його діяльності [2, с.196].

Для оцінювання внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування підприємств зв'язку України ми пропонуємо проаналізувати джерела фінансування ПАТ «Укртелеком», однієї з найбільших компаній України, яка надає повний спектр телекомунікаційних послуг в усіх регіонах країни.

Дані фінансової звітності ПАТ «Укртелеком» свідчать, що за 2008-2010 роки підприємство зазнало збитку та станом на 31.12.2008 поточні зобов'язання перевищували його поточні активи на 3 440 557 тис.грн., на 31.12.2009 р. – на 3 434 079 тис.грн., на 31.12.2010 р. – на 2 922 973 тис.грн. У 2011 та 2012 роках ситуація змінилася.

Розглянемо більш розгорнуто фінансування ПАТ «Укртелеком» за джерелами. Структура власних джерел фінансування підприємств зв'язку відображена на рис 4.

Відповідно до Звіту про рух грошових коштів ПАТ «Укртелеком», чистий дохід протягом 2008-2012 років надходив лише від операційної діяльності. Відповідно до Звіту про фінансові результати та Звіту про рух грошових коштів, надходження від господарської діяльності у 2008-2012 роках були такі: амортизаційні відрахування приблизно 1,2 млрд.грн щорічно та цільові надходження: 2010 рік – 5 925 тис.грн, 2011 рік – 5 043 тис.грн, 2012 рік – 5 949 тис.грн.

Рис.4. Внутрішні і зовнішні власні джерела фінансування підприємств зв'язку [6, с.79]

Протягом 2008-2011 років розмір статутного капіталу ПАТ «Укртелеком» становив 4681562 тис.грн., а у 2012 році збільшився на 3011892 тис.грн. і склав 7693454 тис.грн. Додатковий вкладений капітал з кінця 2008 року до кінця 2011 року був на рівні 567 535 тис.грн., у 2012 році - 411 370 тис.грн. Інший додатковий капітал протягом 2008-2011 років становив 3,12 млрд.грн., в кінці 2011 року зменшився до 1,05 млрд.грн., а у 2012 році відсутній. Причому до складу Іншого додаткового капіталу, відповідно до Звіту про власний капітал, входять безкоштовно отримані активи у 2008 році на суму 21,1 млн.грн., у 2009 році – 13,5 млн.грн., у 2010 році – 8,7 млн.грн., у 2011 році – 5,6 млн.грн. Резервний капітал у 2008-2011 роках склав 222812 тис.грн. Але, відповідно до Консолідованого звіту про фінансовий стан, у 2008-2012 роках розмір акціонерного капіталу та додаткового оплаченого капіталу були незмінні і становили 7693454 тис.грн. та 411370 тис.грн. відповідно.

Структура позикових джерел фінансування підприємств зв'язку подана на рис. 5.

Рис.5. Внутрішні і зовнішні позикові джерела фінансування підприємств зв'язку [6, с.81]

Необхідно також відзначити, що у 2011 році ПАТ «Укртелеком» було приватизовано. Фонд державного майна України та ТОВ «ЕСУ»

(дочірня компанія австрійської інвестиційно-банківської фірми EPIC) 11 березня підписали договір купівлі-продажу 92,79% акцій ПАТ «Укртелеком». У травні 2011 року ТОВ «ЕСУ» повністю розрахувалось за акціями компанії, сплативши 10,575 млрд. грн.

Згідно фінансової звітності ПАТ «Укртелеком», до використаних внутрішніх довгострокових позикових джерел належать: реструктуризація боргу за кредитами й позиками, відстрочення податкової заборгованості та інші довгострокові зобов'язання. Реструктуризація проводилась у 2008-2009 роках банком Credit Suisse First Boston International & Deutsche Bank, але при цьому вказаний банк не відмовлявся від свого права вимоги негайного погашення частини або всієї суми кредиту, яким і скористався у 2010 році. Але, в процесі переговорів, за умов своєчасної оплати чергового розстроченого платежу за кредитом, відкликав своє Повідомлення про дострокове погашення. Відстрочення податкової заборгованості було здійснено у 2008 та на початку 2009 років, надалі такий вид фінансування не застосовувався. Інші довгострокові фінансові зобов'язання у 2008 році склали 250,4 млн.грн., у 2009 році – 626 млн.грн., у 2010 році – 452,5 лн.грн., у 2011 році – 363,8 млн.грн., у 2012 році – 4,2 млн.грн. Інші довгострокові зобов'язання в 2008 році зазначені у сумі 188,5 млн.грн., у 2009 році – 59 млн.грн., у 2010 році – 38,9 млн.грн., у 2011 році – 169,6 млн.грн.

З можливих внутрішніх короткострокових позикових джерел за звітний період було використано внутрішню та зовнішню кредиторську заборгованість, строк сплати якої не настав.

У 2008–2012 роках ПАТ «Укртелеком» залучені довгострокові кредити банку, кредити овердрафт, відкриті кредитні лінії, причому на початку аналізованого періоду переважали кредити, а на кінець кредитні лінії. На кінець 2008 року відкрито 4 кредити з двома банками «Credit Suisse First Boston International & Deutsche Bank» та «Nova Ljubnjanska banka» та 2 овердрафти від ПАТ «Райффайзен Банк Аваль». На початок 2012 року – 1 кредит від ПАТ «Сбербанк Росії», 5 кредитних ліній, одна з який відновлювальна, та 1 овердрафт від ПАТ «Райффайзен Банк Аваль».

ПАТ «Укртелеком», як джерело фінансування, широко використовує випуск облігацій. У 2008 році «Укртелеком» розмістив облігації серії «В» на 250 млн.грн. У 2009 році – серії «С»-«І» на 450 млн.грн., враховуючи анулювання облігацій серії «G» на 50 млн.грн. У 2010 році – серії «J» на 125 млн.грн та серії «K» на 125 млн.грн. У 2011 році розмістив облігації серії «L» на 250 млн.грн., а облігації серії «M» на 250 млн.грн. були анульовані. У квітні 2012 року «Укртелеком» розмістив облігації серій «N»-«Q» на 600 млн.грн. [8].

Отже, як видно з наведених вище даних, фінансування ПАТ «Укртелеком» здійснюється переважно за рахунок зовнішніх джерел фінансування, що, на нашу думку, за конкретних фінансово-економічних умов, є найбільш прийнятним для даного підприємства.

Основними напрямками фінансування ПАТ «Укртелеком» є виробництво і реалізація продукції (робіт, послуг), відтворення основних засобів, операційні заходи та соціальні цілі. Але приватизація ПАТ «Укртелеком» призвела до зміни пріоритетності напрямів фінансування і підприємство планує зупинити субсидювання соціальних програм: проводить радіомовлення та сільський зв'язок [8].

Висновки. З наведеного вище можна зробити наступні висновки:

1. Підприємство зв'язку в своїй діяльності в основному користується залученими та позиковими коштами.
2. Фінансування підприємств зв'язку здійснюється переважно за рахунок зовнішніх джерел.
3. Самофінансування, як спосіб забезпечення фінансовими ресурсами, не є пріоритетним напрямом для підприємств зв'язку.
4. Вибір джерела фінансування залежить від етапу розвитку підприємства.
5. Пріоритетність напрямів фінансування може залежати від форми власності підприємства.

Список використаних джерел

1. Фатюха В. Управління структурою джерел фінансування підприємства / В. Фатюха, Ю. Сіякова // Економічний аналіз. – 2011. – №8. – С.50-52.
2. Шестова О.О. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства в умовах ризикового ринкового середовища / О.О. Шестова // Вісник Сумського нац. аграрного університету. – 2011. – №6/2 (49). – С.194-197.
3. Терещенко, О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання / О.О. Терещенко — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.
4. Заремба Н.В. Джерела формування фінансових ресурсів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63036.doc.htm
5. Самойлова Т.А. Джерела формування фінансового капіталу підприємства / Т.А. Самойлова // Облік і фінанси АПК. – 2011. – №1. – С.169-174
6. Воробйов Ю.М. Особливості формування фінансового капіталу підприємств / Ю.М. Воробйов// Фінанси підприємств. – 2001. – №2.– С.77–85.
7. Боргові цінні папери ПАТ «Укртелеком» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.cbonds.info/emissions/simple/?reset&emitter=565>
8. "Укртелеком" начинает сворачивать социальные программы [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ru.tsn.ua/groshi/ukrtelekom-nachinaet-svorachivat-socialnye-programmy.html>